

İfa Yeri

Hatırlayacağınız üzere biz size çeşitli sorular sormuştuk işin en başında. Borcu kim ifa edecek, borç kime ifa edilecek, borç nasıl ifa edilecek gibi çeşitli sorular sormuştuk ve bu sorulara yanıt vermiştik.

Şimdi bugün hangi soruyu soruyoruz? Bugün sorduğumuz soru: İfa yeri neresidir? Acaba borç nerede ifa edilecektir sorusu. Şimdi ifa yeri neresidir diye sorduğumuzda, hemen Borçlar Kanunu m. 89'a bakmak lazım. Hükmün kenar başlığı "B. İfa yeri." Hükmün 1. fıkrası şöyle kaleme alınmış:

"Borcun ifa yeri, tarafların açık veya örtülü iradelerine göre belirlenir. Aksine bir anlaşma yoksa, aşağıdaki hükümler uygulanır;

- 1. Para borçları, alacaklının ödeme zamanındaki yerleşim yerinde,*
- 2. Parça borçları, sözleşmenin kurulduğu sırada borç konusunun bulunduğu yerde,*
- 3. Bunların dışındaki bütün borçlar, doğumları sırasında borçlunun yerleşim yerinde, ifa edilir.*

Alacaklının yerleşim yerinde ifası gereken bir borcun doğumundan sonra alacaklının yerleşim yerini değiştirmesi sebebiyle ifa önemli ölçüde güçleşmişse borç, alacaklının önceki yerleşim yerinde ifa edilebilir."

Görüldüğü üzere 89. madde Borçlar Kanunundaki birçok hüküm gibi emredici nitelikte değil. Taraflar aksine sözleşme yapabiliyorlar. Yani taraflar özgürce ne yapabilirler? Bir ifa yeri belirleyebilirler. Bu konudaki anlaşma açık olabilir veya örtülü olabilir.

I-) Açık Anlaşma

Taraflar ifa yerini açıkça kararlaştırabilirler. Bu konuda taraflar sözleşmede, "Borç, alacaklının yerleşim yerinde; - örneğin alacaklının, ifa zamanındaki, yerleşim yerinde - örneğin alacaklının, sözleşmenin kurulduğu sıradaki yerleşim yeri neresi ise orada, borçlunun yerleşim yerinde veya malın bulunduğu yerde ifa edilecektir." diyebilirler.

II-) Örtülü Anlaşma

1-) İfanın Mahiyetinden Çıkarılabilir

Bazen taraflar arasındaki anlaşma böyle bu kadar net olmayabilir. Yani taraflar, "Borç şurada ifade edilecektir, borç burada ifa edilecektir." şeklinde açıkça bir saptama yapmış olmayabilirler. Ama ifa yerinin ifanın (işin) mahiyeti gereği belirli olduğu, taraflar arasında bu konuda örtülü bir anlaşmanın bulunduğu sonucuna varılabilir. Örneğin bir doktordan sağlık

hizmeti alacaksınız ve o sağlık hizmetini alırken doktor size muayenehanesinde bazı testleri de yapacaksa doktorun bu iş görme borcunu nerede ifa edeceği işin doğası gereği örtülü olarak belirlenmiştir diyebiliriz. Ayrıca açık bir anlaşma yapılmasa da ifa yeri belirlidir. Doktor size olan borcunu kendi muayenehanesinde ifa edecektir. Taraflar arasında işin doğası gereği örtülü bir anlaşma olduğu sonucuna varmak gerekir.

Ama siz evinizde hasta yatağınızda yatarken doktorun eve gelip sizi evde muayene etmesini de isteyebilirsiniz. Bu kez ifa yerini açıkça saptamış olursunuz.

2-) Teamülden Çıkarılabilir

Bir arkadaşınızın kapısını çaldınız. Dediniz ki bana işte filanca ders kitabını ödünç verir misin, dediniz. O da önerinizi kabul etti ve size bu kitabı ödünç (ariyet) verdi. Bir kullanım ödünç sözleşmesi yaptınız.

Aradan bir ay geçti, sınavlar bitti. Sizin kitabı iade etmeniz gerekiyor artık, değil mi? Ne yaparsınız acaba? Ayağınıza mı çağırırsınız ariyet vereni, yoksa siz mi onun ayağına gidersiniz. Hangisi? Ayağıma çağırırım, gelsin alsın kitabını diyenler? (*Pek az sayıda el kalkar*). Hocam benim götürmem icap eder diyenler? (*Çok sayıda el kalkar*).

Çoğunluk haklı. Gerçekten de ariyet konusu kitabı ariyet verene götürüp teslim etmek gerekir. Burada da teamül icabı taraflar arasında bu yönde bir örtülü anlaşmanın bulunduğu kabul etmek gerekir.

III-) Kanundan Kaynaklanan Belirleme

Bazen de kanun borcun ifa edileceği yeri saptamış olabilir. Bunun da en klasik örneklerinden bir tanesi saklama sözleşmeleridir. Saklama sözleşmelerinde bizim Borçlar Kanunumuzda açık hüküm vardır. Borçlar Kanunu der ki, saklatan ile saklayan bir saklama sözleşmesi yaptılar. Bir süre sonra da ne ile karşı karşıya kalacağız? Sözleşmenin sona ermesi ve söz konusu saklanan nesnenin iadesi ile karşı karşıya kalacağız. Yani geri verilmesiyle karşı karşıya kalacağız. Borçlar Kanunumuzun 566. maddesi var. “c. Geri verme yeri” kenar başlığını taşıyor. Şöyle söylüyor:

“Saklanan, masrafları ve hasarı saklatana ait olmak üzere, korunması gereken yerde geri verilir.”

O halde, saklanan şey, masrafları ve hasarı saklatana ait olmak üzere saklanması gereken yerde geri verilir.

IV-) Borcun İfa Yerinden Başka Bir Yerde İfası Mümkün Değilse

Borç sadece ve sadece belirli bir yerde ifa edilecekse yani o borcun ifa yerinden başka bir yerde ifası mümkün değilse borcun başka bir yerde ifası söz konusu olamaz.

Örneğin taraflar arasındaki sözleşmede; borçlu demiştir ki “Ben senin tarlan üzerinde hasat zamanı ekinleri toplayacağım.” veya “Arazinin kenarlarına sınırlarını belirlemek için çit çekeceğim.” ya da “Arazinde su kuyusu açacağım.” veya “Arazin üzerinde inşaat yapacağım.” Bütün bunlarda borcun, ifa yerinden başka bir yerde ifası mümkün değil. Bir kişi

bir arazideki bir binayı boyayacağını taahhüt ediyorsa artık o borcun başka bir yerde ifası mümkün değildir.

V-) Borcun İfa Yerinden Başka Bir Yerde İfası Mümkünse

1-) Alacaklı İfa Yerinden Başka Bir Yerde Yapılan İfayı Kabul Etmek Zorunda Değildir

İfa yeri ister taraflar arasındaki sözleşme ile (açık veya örtülü olarak) belirlensin ister kanunla belirlensin alacaklı ifa yerinden başka bir yerde yapılan ifayı kabul etmek zorunda değil.

Örneğin taraflar arasındaki sözleşmede borcun belirli bir yerde ifa edileceği kararlaştırılmışsa ama borcun başka bir yerde ifası mümkünse ve borçlu da o borcu başka bir yerde ifa etmeye kalkışıyorsa, alacaklı bu ifayı kabule mecbur değil. Bu ifayı kabul etmek zorunda değil.

Dolayısıyla alacaklı ifa yerinden başka bir yerde ifası teklif edilen edimi kabul etmek zorunda olmadığına göre kendisi ne duruma düşmeyecek? Alacaklı temerrüdüne düşmeyecek.

Borçlu ifa yerinden başka bir yerde borcu ifa etmeye kalkışıyorsa bu da alacaklı tarafından kabul edilmiyorsa o zaman şartları varsa borçlu temerrüdüne ilişkin hükümleri ne yapabileceğiz? Uygulayabileceğiz.

2-) Alacaklı İfa Yerinden Başka Bir Yerde Yapılan İfayı Kabul Edebilir

Peki, o zaman şuna da değinmekte fayda var. Acaba borçlu borcunu ifa yerinden başka bir yerde ifa etmek isterse alacaklı da bunu kabul ederse borç sona erer mi? Borç sona erer.

Yani prensip itibarıyla borçlu borcunu sözleşmede veya kanunda belirlenen yerde ifa etmek zorundadır. Ama başka bir yerde ifa etmeye kalkışabilir mi? Evet kalkışabilir. Bunu alacaklı kabul etmek zorunda mıdır? Hayır, kabul etmek zorunda değildir. Ama alacaklı bunu kabul edebilir mi? Kabul edebilir. Böylece borç ifa yoluyla sona ermiş olur mu? Evet, borç ifa edilmiş olur ve sona ermiş olur.

VI-) TBK m. 89 / f. 1, bent 1-3

“Borcun ifa yeri, tarafların açık veya örtülü iradelerine göre belirlenir. Aksine bir anlaşma yoksa, aşağıdaki hükümler uygulanır;

- 1. Para borçları, alacaklının ödeme zamanındaki yerleşim yerinde,*
- 2. Parça borçları, sözleşmenin kurulduğu sırada borç konusunun bulunduğu yerde,*
- 3. Bunların dışındaki bütün borçlar, doğumları sırasında borçlunun yerleşim yerinde, ifa edilir.*

Alacaklının yerleşim yerinde ifası gereken bir borcun doğumundan sonra alacaklının yerleşim yerini değiştirmesi sebebiyle ifa önemli ölçüde güçleşmişse borç, alacaklının önceki yerleşim yerinde ifa edilebilir.”

1-) Para Borçları

Baktığımız zaman 89. maddenin 1. fıkrasının 1. bendinde şunu görüyorsunuz. Kanun koyucu diyor ki;

“Para borçları, alacaklının ödeme zamanındaki yerleşim yerinde, ... ifa edilir.”

Yani bunun da uygulamadaki örneklerinden bir tanesi şu: Evet gerçi artık banka hesapları üzerinden ödemelerimizi yapıyoruz. Alacaklının banka hesabına yapılan ödemenin alacaklı tarafından kabul edilmemesi *“ikametgâhında ödenmedi!, yerleşim yerimde ödenmedi!”* demesi herhalde dürüstlük kuralı çerçevesinde kabul görecektir bir savunma olmasa gerekir.

Ama bazı kişiler de hâlâ neyi kullanabiliyorlar? Banka yoluyla ödeme yöntemini değil de mesela PTT aracılığıyla bir miktar parayı gönderme yöntemini, havale etme yöntemini tercih edebiliyorlar.

Peki, acaba siz bir kira bedeli ödeme borcu altındaysanız, kira bedelini nerede ödeyeceksiniz? Alacaklının yerleşim yerinde ödeyeceksiniz. PTT aracılığıyla söz konusu kira bedelini gönderdiğinizde acaba o kişi yani alacaklı kiraya veren PTT şubesine kadar gitmek zorunda kalmalı mı? Yoksa söz konusu kira parasını kendi ikametgâhında tahsil edebilmeli mi? Nasıl gerçekleştirmelisiniz söz konusu PTT aracılığıyla yaptığımız gönderimi? Onun yerleşim yerinde, onun ikametgâhında, onun konutunda ödenecek şekilde bunu gerçekleştirmeniz gerekir. Aksi takdirde kira bedelini ödeme borcunuzu gereği gibi ifa etmiş olmazsınız.

Borçlar Kanununa bir defa daha baktığımızda 89 fıkra 1, bent 1:

“Para borçları, alacaklının ödeme zamanındaki yerleşim yerinde, ... ifa edilir.” diyor.

Gördüğünüz üzere ödeme zamanındaki yerleşim yeri diyor. Sözleşmenin kurulduğu andaki demiyor.

2-) Parça Borçları

Eğer borcun konusu bir parça borcu ise o zaman ne diyor kanun koyucu? Söz konusu nesnenin bulunduğu yerde ama dikkat hangi anda bulunduğu yerde? Sözleşmenin kurulduğu sırada bulunduğu yerde.

Birinci bendi hatırlatayım. Birinci bentteki hüküm ne diyordu? Alacaklının ödeme zamanındaki yerleşim yerinde ödenir diyordu para borçları için.

Şimdi kanun koyucu ne diyor? Parça borcu söz konusu ise diyor malın bulunduğu yerde ama malın hangi anda bulunduğu yerde? Sözleşmenin kurulduğu sırada mal nerede bulunuyorsa borç konusu nesne nerede bulunuyorsa borcun orada ifa edilmesi gerekir diyor.

Bu madde bu kadar yalın, bu kadar basit ama doktrin bu madde üzerine birazcık kafa yoruyor ve diyor ki; aslında bu hükmün böyle tartışmasız şekilde uygulanabilmesi için ne gerekir? Tarafların söz konusu malın bulunduğu yer hakkında fikir sahibi olması gerekir diyor. Yani baktığımız zaman “*Parça borçları, sözleşmenin kurulduğu sırada borç konusunun bulunduğu yerde ... ifa edilir.*” ifadesini şöyle tamamlıyor yazarların çoğunluğu: Taraflar bu malın borçlunun yerleşim yerinden başka bir yerde bulunduğunu biliyor olmalıdırlar.

3-) Diğer Borçlar

Geliyoruz bunların dışındaki diğer bütün borçlara. Bunların dışında kalan bütün borçlar yani örneğin cins borçları veya şu an itibarıyla kanun koyucunun saymadığı bütün diğer borçlar nerede ifa edilirler? Borcun doğumu sırasında borçlunun yerleşim yerinde ifa edilirler diyor kanun koyucu.

VII-) Aranılacak Borç - Götürülecek Borç - Gönderilecek Borç

Şimdi 89. maddenin birinci bendine baktığımızda diyoruz ki bu birinci bent, götürülecek borçları düzenlemektedir. İkinci ve üçüncü bendine baktığımızda ise bunlar da aranılacak borçları düzenlemektedir diyoruz.

1-) Aranılacak Borç

Borç kimin tarafından aranılacak? Alacaklı tarafından aranılacak. Parça borçları, sözleşmenin kurulduğu sırada borç konusunun bulunduğu yerde ifa edilir diyen kanun koyucu neyi emretmiş alacaklıya? Söz konusu nesnenin bulunduğu yere gitme, orada bulunma, malı orada teslim alma yükümlülüğünü yüklemiş, değil mi? Bu bir aranılacak borç; alacaklı alacağını arar.

Üçüncü bende baktığımızda yine bir aranılacak borçla karşı karşıyayız. Bunların dışındaki borçlar doğumları sırasında borçlunun yerleşim yerinde ifa edilir diyor. Dolayısıyla yine ne yapacak alacaklı? Borçlunun yerleşim yerine bizzat gidecek veya bir temsilcisini gönderecek ve orada söz konusu malı mesela teslim almak için gerekenleri yapacak. Yine alacaklı, alacağını arayacak.

2-) Götürülecek Borç

Peki, para borçlarına geldiğimizde bunu nasıl nitelendirmek lazım? Borçlu alacaklının ödeme zamanındaki yerleşim yerinde borcunu ifa etmek zorunda olduğuna göre bu nasıl bir borçtur? Götürülecek bir borçtur. Yani ben öğrenci olsam 1. bendin yanına götürülecek borç, arkasından da ikinci ve üçüncü bendin yanına da aranılacak borçlar ifadesini yazarım.

3-) Gönderilecek Borç

Şimdi bu noktada bir şeyi daha söylememiz gerekiyor o da şu: Baktığımız zaman bent ikide ve üçte malı masrafı ve hasarı alacaklıya ait olmak üzere alacaklının göstereceği yere gönderme yükümlülüğü altına da girebilir borçlu. Bakınız ikinci bentte ve üçüncü bentte neden söz ettik? Aranılacak borçlardan söz ettik. Alacaklı arayacaktı. Bu konudaki masrafları o

yapacaktı. Bu konudaki hasar riski ona ait olacaktı, değil mi? Aranılacak borçlarda durum böyleydi.

Hâl böyle olmasına rağmen taraflar arasında ne olabilir? Taraflar arasında bir sözleşme olabilir ve bu noktada borçlu neyi taahhüt etmiş olabilir? Söz konusu nesneyi alacaklının göstereceği yere gönderme yükümlülüğü altına girmiş olabilir. Masrafı veya hasarı kime ait olmak üzere? Alacaklıya ait olmak üzere. Eğer borçlu bent iki ve bent üçte görüldüğü üzere malı masrafı ve hasarı alacaklıya ait olmak üzere alacaklının göstereceği yere gönderme yükümlülüğü altına girmişse o zaman neden söz ederiz biz? Gönderilecek borçlardan söz ederiz.

İkisi arasındaki farka birazcık değinmek gerekirse şunu söylüyoruz. Götürülecek borçlarda malı borçlu götürüyor, değil mi? Malı borçlu götürüyor veya malın oraya nakline dair masrafları kim üstleniyor? Borçlu üstleniyor. Bu çerçevede de malın başına gelebilecek tehlikelerden, hasarlardan, risklerden kim sorumlu? Malın başına gelecek risklerden kim sorumlu? Borçlu sorumlu, değil mi?

Peki, gönderilecek borçlarda durum nasıl? Masrafı ve hasarı kime ait olmak üzere? Alacaklıya ait olmak üzere, değil mi? Gönderilecek borçlarda evet yine borçlu borcun ifasına ilişkin adımları atıyor ama masraflar ve riskler kime ait? Masraflar ve malın yolda başına gelebilecek tehlikeler alacaklıya aittir.

VIII-) Alacaklının Yerleşim Yerinin Değişmesi ve İfanın Önemli Ölçüde Güçleşmesi

Geldik madde 89'un son fıkrasına. Madde 89 bize şunu söylüyor.

“Alacaklının yerleşim yerinde ifası gereken bir borcun doğumundan sonra alacaklının yerleşim yerini değiştirmesi sebebiyle ifa önemli ölçüde güçleşmişse borç, alacaklının önceki yerleşim yerinde ifa edilebilir.”

Şimdi kanun koyucu diyor ki; borcun doğumundan sonra ne oldu? Alacaklı yerleşim yerini değiştirdi. Hâlbuki borç nerede ifade edilecekti? Alacaklının yerleşim yerinde ifa edilecekti. Bu yeni durum borcun ifasını önemli ölçüde güçleştirdi. İstanbul'da ikamet eden bir borçlu vardı. Alacaklı da İstanbul'da ikamet etmekte idi. Alacaklının yerleşim yerinde yani İstanbul'da borcunun ifası söz konusuysen alacaklı bir süre sonra Kars'a taşındı.

Şimdi evet borçlu hâlâ bu borcu ifa etmekle yükümlü mü? Yükümlü. Hâlâ alacaklının yerleşim yerinde ifa etmekle yükümlü mü? Yükümlü ama taşınacak bu mal varlığı değerinin büyük bir cesamete sahip olduğunu düşünelim. Karayoluyla Kars'a kadar götürülmesinin büyük güçlükler arz ettiğini varsayalım. O zaman ne yapmak durumunda olabilecek borçlu? Borcunu yine alacaklının eski yerleşim yerinde ifa etmek imkânına sahip olacak. Yani büyük bir güçlük varsa alacaklının eski yerleşim yerinde borcunu ifa edebilecek.

Büyük bir güçlük yoksa evet burada İstanbul'da teslim etmek yerine Kars'a teslim etmek de mümkünse ve bu büyük bir güçlük yaratmıyorsa evet Kars'ta teslim edeceğiz ama ilave masraflar ortaya çıkınca Kars'a teslimatın yapılması nedeniyle o zaman bu masraflara kim katlanmak zorunda kalacak? Alacaklı katlanmak zorunda kalacak diyoruz.

IX-) İfa Yerinin Önemi

İfa yerinin medeni usul hukuku bakımından da sonuçları var. Biz prensip itibarıyla neden söz ettik sizlere? Bir dava açılırken genel olarak yetkili mahkeme hangi mahkeme? Davanın açıldığı sırada davalının yerleşim yeri mahkemesi, değil mi? Gerçekten de baktığımız zaman HMK madde 6'da şunu görüyoruz:

“(1) Genel yetkili mahkeme, davalı gerçek veya tüzel kişinin davanın açıldığı tarihteki yerleşim yeri mahkemesidir.

(2) Yerleşim yeri, 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu hükümlerine göre belirlenir.”

Ama Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda bir de 10. madde var. Bu 10. madde bize şunu da söylüyor.

“(1) Sözleşmeden doğan davalar, sözleşmenin ifa edileceği yer mahkemesinde de açılabilir.”

Yani kural şu: Davalının davanın açıldığı sıradaki yerleşim yerinde davanızı açmak durumundasınız ama siz, davalı aleyhine, sözleşmeden doğan bir borcun ifası çerçevesinde bir dava açmaktaysanız dilerseniz bu davayı nerede de açabilirsiniz? Davalının yerleşim yerinin yanı sıra söz konusu sözleşmenin ifa edileceği yer mahkemesinde de açabilirsiniz. Aslında ifade teknik olarak şöyle olsa daha iyi olurdu. *“Sözleşmeden doğan borcun ifa edileceği yer mahkemesinde de açılabilir.”* Zira sözleşme ifa edilmez, borç ifa edilir. Ancak, sözleşmenin ifa edilmemesi ifadesi de yaygın bir şekilde kullanılmaktadır.

İfa Zamanı

Baktığımız zaman sistematığına Borçlar Kanunumuzun, neyi görüyoruz? *“C. İfa zamanı”* kenar başlığının arkasından:

I. Süreye bağlanmamış borç,

II. Süreye bağlı borç,

III. İş saatlerinde ifa,

IV. Sürenin uzatılması,

V. Erken ifa.

Şimdi süreleri hesap etmeye başlayacağız. *“5 gün içerisinde ödeyeceksin.”* dedik mesela. Acaba 5 gün sayarken yarın cuma, cumartesi, pazarı sayacak mıyız, saymayacak mıyız? Önümüzde bayram tatili var. Örneğin bayram tatiline denk gelen günleri sayacak mıyız saymayacak mıyız? Bu konuda kanun koyucu bize bir şey söylüyor. TBK m. 93:

“İfa zamanı veya sürenin son günü, kanunlarda tatil olarak kabul edilen bir güne rastlarsa, kendiliğinden bu günü izleyen ve tatil olmayan ilk güne geçer. ...”

Yani tatil günlerini de sayacağız. Hatta ifa zamanı veya sürenin son günü tatil gününe rastlarsa o zaman kendiliğinden bugünü takip eden tatil olmayan ilk güne geçer.

Ama taraflar “*Borç sözleşmenin imzalanmasından itibaren üç iş gününün sonunda ödenir.*” demişlerse o zaman sadece iş günlerini sayacağız değil mi?

I-) Vadeye Bağlanmamış - Vadeye Bağlanmış Borç

Demek ki bizim için şu an itibarıyla iki tane temel kavram var. Bunlardan bir tanesi borcun vadeye bağlanmamış olması, bir tanesi borcun vadeye bağlanmış olması.

Şimdi kurala baktığımız zaman şunu görüyorsunuz. Kural borcun vadeye bağlı olmamasıdır. Bir borç vadeye bağlı olmayan bir borçsa, bu borç için bizim kullandığımız terim nedir? Borç muaccel olmuştur. Muaccel olmuş bir borçtan söz ederiz. Borçlar Kanunumuza bakalım beraberce, diyor ki kanun koyucu kuralı söylerken, TBK m. 90’da “*C. İfa zamanı, I. Süreye bağlanmamış borç*” kenar başlığı altında:

“İfa zamanı taraflarca kararlaştırılmadıkça veya hukuki ilişkinin özelliğinden anlaşılmadıkça her borç, doğumu anında muaccel olur.”

Ama taraflar ne yapabilirler? Bir vade kararlaştırabilirler. Borcun belirli bir vadede ifa edileceğini söyleyebilirler. Belirli bir sürenin sonunda ifa edileceğini söyleyebilirler veya böylesine bir vade nereden kaynaklanabilir? Hukuki ilişkinin özelliğinden kaynaklanabilir.

Peki demek ki kural, vadeye bağlı olmayan borç. O zaman borç vadeye bağlı değilse borç muaccel demektir. İçindeki acil kelimesini, acele kelimesini görüyorsunuz. Borç muaccel olmuştur. Vadeye bağlı olmayan bir borç söz konusuysa borç muacceldir.

Alacaklı derhal ifayı talep edebilir mi? Alacaklı ifayı talep edebilir. Peki, borçlu borcunu hemen ifa edebilir mi, bir engel var mı zaten? Hiçbir engel yok. Dolayısıyla borçlu da borcunu hemen ifa edebilir. Bir kez daha söylüyorum ifa zamanı taraflarca kararlaştırılmadıkça veya hukuki ilişkinin özelliğinden anlaşılmadıkça her borç doğumu anında muaccel olur.

Peki, vadeye bağlı borçlarda durum nedir? Taraflar borcu vadeye bağladılarsa vadeye bağlı borçlarda biz neden söz ederiz? Müeccel borçlardan söz ederiz. Bugün ayın kaçı, 14 Mart 2024. Taraflar arasında bir sözleşme yapılmış. Denmiş ki “*Borç buradan itibaren 2 hafta sonra ödenecektir.*” denmiş. Yani baktığımız zaman nereye geleceğiz gerçekten de? Kanun diyor ki TBK m. 92/ b. 2’de:

“Hafta olarak belirlenmiş süre, son haftanın sözleşmenin kurulduğu güne ismen uyan gününde dolmuş olur.”

Bugün ayın 14’ü ise biz gelecek hafta perşembe günü nerede oluyoruz, ayın 21’inde oluyoruz. Öbür hafta perşembe nerede oluyoruz, ayın 28’inde oluyoruz. Peki demek ki şu an itibarıyla bugün sözleşmeyi yaptık. 14 Mart’ta, 14 Mart’ta sözleşmeyi yaptık 2024’te ve dedik ki iki hafta sonra ödenecektir dedik. Şu an itibarıyla bu borç nasıl bir borç? Müeccel bir borç, değil mi? Alacaklı ifayı talep edebilir mi? Talep etse dahi borçlu bu ifa talebine uymak zorunda mı? İfa talebine uymak zorunda değil. Alacaklı bir dava açsa bu dava ne olur? Henüz bu borcun vadesi gelmediği için reddedilir. Hatta bir içtihadı birleştirme kararı var. İçtihadı birleştirme kararı böyle bir davanın usulden reddedileceğini söylüyor, böyle bir dava usulden reddedilir

diyor. Peki, bir süre sonra ayın 28'i geldiğinde yani 28 Mart 2024 geldiğinde bu müeccel borç neye dönüşecek? Muaccel borca dönüşecek.

Peki, şöyle tekrar gelelim.

Muaccel borçlarda alacaklı derhal ifayı talep edebiliyor mu? Evet. Borçlu da hemen ifayı arz edebiliyor mu, ifa teklifinde bulunabiliyor mu, borcunu ifa edebiliyor mu? Evet.

Müeccel borçlarda borç vadeye bağlandığında alacaklı ne yapamıyor? Borcun ifasını talep edemiyor. Demek ki ifa zamanı, borcun vadesi ne anlama geliyor? Alacaklının ifayı talep edebileceği anı simgeliyor. Vade geldiğinde alacaklı borcun ifasını talep edebiliyor. Gerekirse icra takibi yapabiliyor. Yani ifa zamanından kastımız alacaklının ifayı talep edebilme yetkisinin başladığı zamandır diyebiliriz. Alacaklının ifayı talep edebileceği zamandır diyebiliriz. İfa zamanından kastımız vadeden kastımız budur diyebiliriz. Alacaklı ifayı talep edebilir hâle gelir.

Erken İfa

1-) Genel Olarak

Peki, şu an itibarıyla hangi gündeyiz? 14 Mart 2024 tarihindeyiz. Vadeden önceki bir gündeyiz, değil mi? Borçlu borcunu ifa etmek istiyor. İfa edebilir mi? Erken ifa mümkün mü? “V. Erken ifa” kenar başlığını taşıyan Borçlar Kanunu madde 96 var. Diyor ki:

“Sözleşmenin hükümlerinden veya özelliğinden ya da durumun gereğinden tarafların aksini kastettikleri anlaşılmadıkça borçlu, edimini sürenin sona ermesinden önce ifa edebilir. Ancak, kanun veya sözleşme ya da âdet gereği olmadıkça borçlu, erken ifada bulunması sebebiyle indirim yapamaz.”

Taraflar arasındaki sözleşmede erken ifa yasaklanmış olabilir, değil mi? Eğer böyle bir yasaklama varsa borçlu borcunu vadeden önce ifa edemez. Etmeye kalkışırsa alacaklı bu ifayı kabul etmek zorunda değildir. Alacaklı temerrüdüne düşmez.

Bazen de böyle sözleşmede açıkça kararlaştırılmış değildir de işin doğasından, işin mahiyetinden, durumun gereğinden bu ortaya çıkar. Klasikleşmiş ders kitabı örneklerinden birisidir. İşte evlenmek üzere olan bir hanım kızla bir delikanlı gitmişlerdir, mobilya alışverişi yapmışlardır ama henüz evlerini tutamamışlardır, daha henüz kiralık bir eve geçememişlerdir ve söz konusu mobilyaların bir süre daha mobilya mağazasında kalmasında herhalde kimin için bir fayda vardır? Alıcılar bakımından fayda vardır. Dolayısıyla bazen ne olmuş olabilir? İşin doğası gereği borçlu borcunu vadeden önce ifa edemez. Yani o mobilya mağazası işte bizim örneğe tekrar geri gelecek olursanız 28 Mart'ta bunu teslim etmeyi taahhüt etmişse kişilerin kiralık evi henüz olmadığı için vadeden önce ne yapamayacaktır? Söz konusu mobilyaları teslim etmeye kalkışamayacaktır diyoruz.

2-) Borçlunun Erken İfa Nedeniyle Kural Olarak İndirim Talep Edememesi

Şimdi diyor ki kanun koyucu 96. maddede:

“... Ancak, kanun veya sözleşme ya da âdet gereği olmadıkça borçlu, erken ifada bulunması sebebiyle indirim yapamaz.”

Bir daha okuyalım, kanun veya sözleşme ya da âdet gereği olmadıkça. Bakın gerçekten de bizim Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunumuz var. Bu Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun çeşitli hükümlerinde ne yapıyor? Diyor ki erken ifa mümkündür. Hatta ve dahi bu erken ifa çerçevesinde borcunu ödeyen tüketici ne de talep edebilir? Bir indirim de talep edebilir.

Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunda 20. madde var. Bu hüküm taksitle satışa ilişkin. “*Erken ödeme*” kenar başlığını taşıyor. Diyor ki:

“Tüketici, borçlandığı toplam miktarı önceden ödeyebileceği gibi vadesi gelmemiş bir ya da birden çok taksit ödemesinde de bulunabilir. Her iki durumda da satıcı veya sağlayıcı, faiz veya komisyon aldığı durumlarda ödenen miktara göre gerekli tüm faiz ve komisyon indirimini yapmakla yükümlüdür.”

Bir başka hüküm yine “*Erken ödeme*” kenar başlığını taşıyor. Tüketici kredilerine ilişkin bölümde yer alıyor. Madde 27’yi okuyorum:

“Tüketici, vadesi gelmemiş bir veya birden çok taksit ödemesinde bulunabilir veya kredi borcunun tamamını erken ödeyebilir. Bu hâllerde kredi veren, erken ödenen miktara göre gerekli tüm faiz ve diğer maliyet unsurlarına ilişkin indirim yapmakla yükümlüdür.”

Bir tane daha hüküm var. O da Borçlar Kanununda onu da söylemem lazım. O da taksitle satımlara ilişkin bir hüküm. 258. maddesi Borçlar Kanunumuzun. Bunu da gelecek sene özel borç ilişkileri dersinde göreceksiniz. 258. madde diyor ki:

“Taksit borcu kambyo senedine bağlanmış olmadıkça, ...” (Yani ortada bir çek, bono, poliçe olmadıkça) *“... alıcı satış bedelinin kalan kısmını her zaman bir defada ödeyerek borcundan kurtulabilir.”*

Erken ödeme imkânı tanınmış gördüğünüz üzere. Şimdi geliyoruz indirim faslına. İndirim var mı yok mu acaba?

“Bu durumda, peşin satış bedeline ilave edilen bedelin ödenmemiş taksitlere isabet eden kısmı, yarısından az olmamak üzere ödeme süresinin kısaltılmasına uygun olarak indirilir.”

Bileceğiniz tek şey şu; 258. madde de taksitle satıma ilişkin bir hükümdür. Bu hükümde de erken ödemeye ilişkin bir düzenleme var ve bu erken ödeme çerçevesinde de borçluya bir indirim talep edebilme imkânı tanınmış bulunuyor diyebiliriz.

3-) Borçlunun Erken İfa Sebebiyle Tazminat Ödeme Yükümlülüğü Altına Girebilmesi

Bir hüküm daha var. O da yine Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’da konut finansmanına ilişkin bölümde düzenlenmiş. “*Erken ödeme*” kenar başlığını taşıyan 37. madde. Bu hüküm de yine erken ödeme sebebiyle tüketiciye bir indirim yapılacağını söylüyor. Ancak, böylesine sözleşmelerde bazen tüketici erken ödeme tazminatı ödeme yükümlülüğü altına da girebiliyor. Hem bir taraftan indirim alabiliyor. Hem de bir taraftan borcunu erken kapattığı için

bir erken ödeme tazminatı ödeme yükümlülüğü altına girebiliyor. Gerçekten de şöyle söylüyor 37. maddenin ikinci fıkrası:

“Faiz oranının sabit olarak belirlenmesi hâlinde, sözleşmede yer verilmek suretiyle, bir ya da birden fazla ödemenin vadesinden önce yapılması durumunda, konut finansmanı kuruluşu tarafından tüketiciden erken ödeme tazminatı talep edilebilir. ... ”

Peki, burada keselim kaldığımız yerden devam edeceğiz.

www.ilhanhelvacidersleri.com
